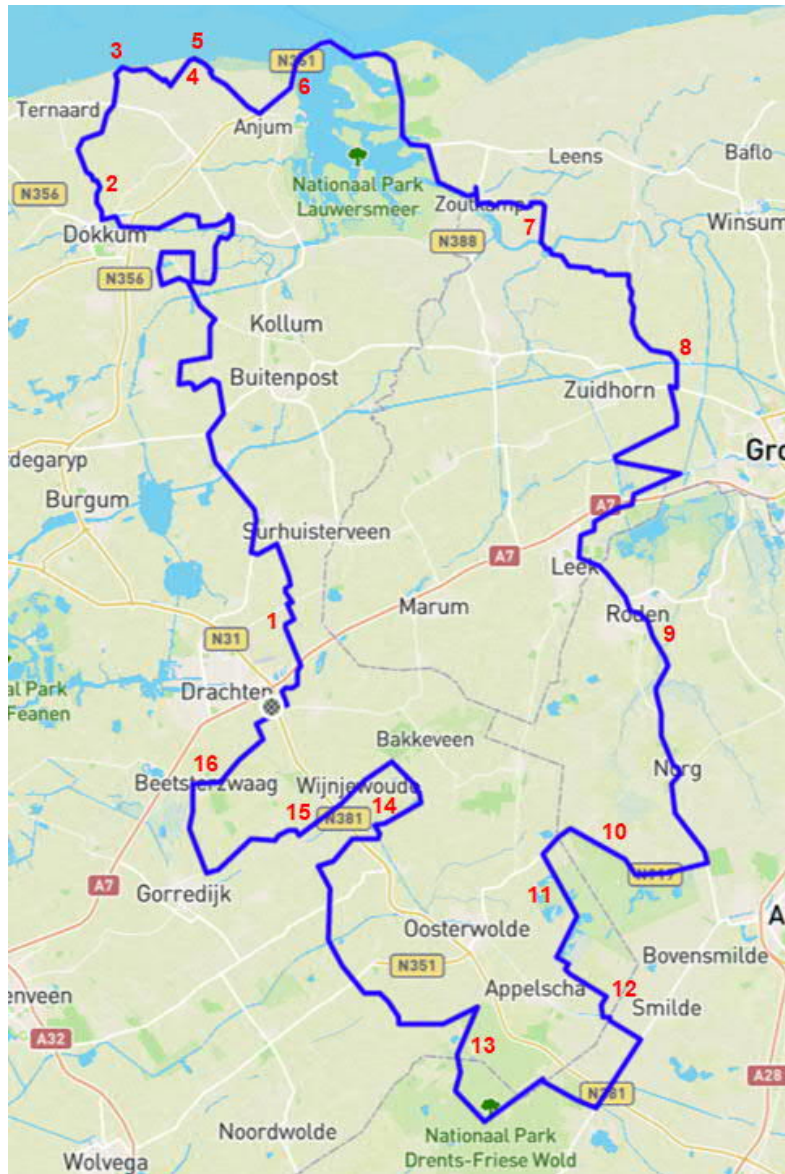

TOERTOCHT TUSSEN WOUD EN WAD (ca 245 km)

Deze route is uitgezet tussen de Friese Wouden en de Waddenzee in Noord-Nederland. De route loopt door een aantal verschillende landschappen: het landschap van de compagnieverveningen in het zuidoosten van Friesland, het noordelijk zeekleilandschap rond het Lauwersmeergebied en het zandlandschap van de Friese Wouden.

De toertocht begint en eindigt op de parkeerplaats van de McDonald's Azeven Zuid (afslag 30) bij Drachten. Op het routekaartje zijn 16 rode cijfers aangebracht die corresponderen met onderstaande stukjes tekst over en afbeeldingen van landschappelijke bezienswaardigheden en wetenswaardigheden.

schaal 1:400.000

Bezienswaardigheden en wetenswaardigheden

1 Drachtstercompagnie	9 Roden: Havezate Mensinge
2 Terpengebied	10 Veenhuizen
3 De Waddenzee	11 Fochteloërveen
4 Paesens & Moddergat	12 Ravenswoud
5 Landaanwinningsgebied	13 Het Drents-Friese Wold
6 Lauwersmeer	14 Duurswouderheide: pingoruïnes
7 Gemaal De Waterwolf aan het Reitdiep	15 Klokkenstoel bij Wijnjeterp
8 Aduard	16 Beetsterzwaag

In dit pdf-routebestand zijn uitsluitend de vier vetgedrukte landschap-specifieke bezienswaardigheden en wetenswaardigheden opgenomen. Voor de overige bezienswaardigheden en wetenswaardigheden zal het boek 'HET NEDERLANDSE LANDSCHAP VANAF DE MOTOR OF VANUIT DE AUTO' moeten worden geraadpleegd.

1 DRACHTSTERCOMPAGNIE

DE IMERWYK (1700)

De wijken werden gebruikt voor de afwatering van het veen en voor de afvoer van de turf.

In het noordelijk zandgebied bestaat de ondergrond uit keileem, dat is afgezet in de voorlaatste ijstijd (het Saalien). Doordat keileem moeilijk water doorlaat, ontstonden op veel plaatsen moerassen en vormde zich lokaal hoogveen.

Al in de loop van de 17e eeuw kenmerkt de turfwinning (afgraving van veen voor de productie van turf) in delen van Friesland zich door een sterke schaalvergroting en een toenemende invloed van kapitaal. De turfheren sloten zich aaneen tot een compagnie (een speculatieve onderneming die het voor de turfwinning benodigde kapitaal verschaftte).

Drachtstercompagnie is van oorsprong een veenkolonie. Een veenkolonie is een nederzetting die is ontstaan doordat arbeiders naar een gebied trokken waar hoogveen werd afgegraven voor de productie van turf.

Drachtstercompagnie heeft zowel haar naam als haar omgeving te danken aan de vervening. Van de verveningstructuur in het landschap is nog veel intact, zoals de wijken en elzenwallen.

3 DE WADDENZEE: UNESCO WERELDERFGOED

WIERUM: ZEEDIJK MET WADDENZEE BIJ EB

De Waddenzee is één van de laatste grote wadden- en getijdengebieden ter wereld. Het gebied strekt zich uit van Den Helder tot het Deense Esbjerg, over drie landen.

De Waddenzee is uniek in haar soort. Maar liefst twee keer per dag verandert de wereld. Het ene moment vind je er kilometers uitgestrekte wadplaten. Het andere moment staat alles onder water.

De Waddenzee dankt haar naam aan het feit dat je er eens in de zoveel tijd doorheen kunt lopen of waden. Vandaar de Nederlandse naam 'Waddenzee', in het Fries de 'Waadsee', de doorwaadbare zee.

Op rustige dagen zou je het misschien niet zeggen, maar de Waddenzee kan behoorlijk ruw zijn. De sterke stromingen zorgen ervoor dat het geen dag hetzelfde blijft. Geulen en prielen veranderen steeds van plaats. Met vloed loopt het zeewater door de grote geulen naar de kleine prielen en daarna over de platen. Met eb loopt het water weer terug naar zee.

De grootte van de deeltjes en de beweging van het water bepalen waar zand en waar slib bezinkt. Daar waar het zeewater in beweging is, in en langs de geulen, bezinken de grotere zanddeeltjes. De fijne slibdeeltjes bezinken op de wadplaten wanneer het water bij hoogwater nauwelijks in beweging is.

Het weer is vaak onstuimig en moeilijk voorspelbaar. Wil je er kunnen overleven, dan moet je je kunnen aanpassen. Geen wonder dat er in en rond de Waddenzee bijzondere planten en dieren te vinden zijn. De wadplaten lijken kaal, maar schijn bedriegt. Het wemelt er van het leven. Op de wadplaten komen veel wormen, garnalen en krabben voor. Daar moeten de vogels die het Waddengebied gebruiken om te foerageren het van hebben.

De Waddenzee heeft de status van Unesco Werelderfgoed. Hiermee wordt onderstreept dat het gebied zo'n grote natuurwaarde heeft voor de wereld, dat het speciale bescherming verdient.

11 FOCHTELOËRVEEN

Op de grens van Drenthe en Friesland lagen de 'Smildiger Venen'. Door afgraving en ontginning is ook hier het meeste veen verdwenen, zoals overal in Nederland. De veenturven waren een belangrijke brandstof. Van het oorspronkelijke areaal hoogveen is nog maar 2% over, waarvan het meeste is afgetakeld en verdroogd. Het Fochteloërveen bezit gelukkig nog een kern met levend hoogveen.

Hoogveen wordt alleen gevoed met regenwater. Omdat schoon regenwater nauwelijks voedingsstoffen bevat, is hoogveen voedselarm. De planten die er groeien zijn daar op aangepast. Het zijn stuk voor stuk zeldzame en bijzondere planten.

FOCHTELOËRVEEN

Door de ontwatering van de landbouwgrond rondom het Fochteloërveen lekt veel regenwater langs de randen weg. Het hoogveen raakt hierdoor verdroogd. Bomen krijgen de kans te ontkiemen en langzaam verbost het veen. Daarbij dringt zuurstof door tot de afgestorven plantendelen, zodat deze verteren tot voedingsstoffen. Planten die anders nauwelijks kunnen groeien, grijpen hun kans. Snelgroeïende grassen verdringen de zeldzame en bijzondere planten.

Natuurmonumenten zet zich in om het Fochteloërveen te behouden. De kern van het beleid is te zorgen voor voldoende schoon en voedselarm water. Dat is van levensbelang voor een gezond hoogveengebied. Daarom werkt Natuurmonumenten al jaren aan het vernatten van dit gebied.

13 NATIONAAL PARK HET DRENTS-FRIESE WOLD

Het Drents-Friese Wold is een nationaal park omdat de staat de nationale betekenis ervan erkent en de bescherming waarborgt. Het Drents-Friese Wold is één van de grootste natuurgebieden van Nederland met ruim 6.000 hectare bos, heide, stuifzand, graslanden, beekdalén, venen en vennen.

Het karakter van het Drents-Friese Wold is in belangrijke mate beïnvloed door de potstalcultuur. Grote delen, zoals het Aekingerzand bij Appelscha (in de volksmond ook wel de 'Kale Duinen' genoemd), werden eeuwenlang door de boeren uit de omliggende dorpen gebruikt voor het begrazen door schapen. Op de heide gestoken plaggen werden als strooisel in de stallen gelegd en zo met dierlijke uitwerpselen tot compost vermengd die tenslotte jaarlijks naar de akker op de es werd gebracht ter bemesting.

HET AEKINGERZAND

Door deze eeuwenlange begrazing en het afsteken van plaggen voor de potstalcultuur, verschaalden grote delen van de zure zandgrond. Op die plaatsen ontstonden heidevelden en soms stuifzand. Met name op de stuifzanden ontstonden kleine heuveltjes of duintjes.

Rond 1850 bedreigden enorme zandhopen de dorpen en akkers in de buurt en worden de eerste grove dennen geplant om het stuiven tegen te gaan. Rond 1900 kwam er door de opkomst van kunstmest een einde aan de bemesting met heideplaggen. De zandvlakten en heidevelden ('woeste gronden') werden steeds meer bebost en zo ontstond het Drents-Friese Wold.

Vanaf 1990 is rondom het Aekingerzand veel bos gekapt om het zand weer vrij te laten stuiven.